

James Craig La Drière, DIRECTIONS IN CONTEMPORARY CRITICISM AND LITERARY SCHOLARSHIP, Milwaukee 1953.

Dr James Craig La Drière jest profesorem anglistyki w Catholic University of America, Katolickim Uniwersytecie w Waszyngtonie.

Referowana tu publikacja jest rozszerzonym opracowaniem wykładów wygłoszonych w roku 1953 w Marquette University w Milwaukee z ramienia tzw. National Catholic Education Association, stowarzyszenia związanego z imieniem znakomitego humanisty i działacza katolickiego w Detroit — księdza Gabriela Richardsa. Wykład profesora J. Craiga La Drière'a, pozbawiony wszelkich akcentów propagandowych, ma na celu przedstawienie różnych tendencji w amerykańskiej krytyce literackiej, aby ostatecznie podkreślić konieczność oceny dzieła literackiego jako zasadniczego zadania nauki o literaturze i krytyki literackiej. Autor dąży również do uratowania pozycji teorii literatury jako dyscypliny naukowej i podstawy badań literackich przed atakami sceptyków. „Criticism is at bottom indistinguishable from scepticism” — stwierdził w roku 1921 H. L. Mencken (*The Critical Process*) i opinię tę w pewnych wariantach podziela dziś jeszcze wielu pisarzy, krytyków i poetów w Ameryce.

Toteż punktem wyjścia profesora J. Craiga La Drière'a jest poinformowanie czytelnika na temat skrajnych wypowiedzi, aby następnie przejść do sprawy zasadniczej — oceny dzieła literackiego i sięgnięcia do istniejących w tym zakresie tradycji w literaturze anglo-amerykańskiej.

Polemizuje przede wszystkim z opinią poety i krytyka literackiego Randella Jarvella, który w swym esej *Poetry and the Age* (1953) napisał między innymi: „...Większość prac krytycznych w Ameryce robi wrażenie, jakby były napisane

dla jakiegoś Syndykatu Encyklopedii lub Międzynarodowego Biura Maszyn. Są one nie tylko złe lub przeciętne, lecz ciemne i nudne (it is not only bad or mediocre but dull)”. Dla odparcia tego zarzutu przytacza autor uwagę R. G. Coxa z angielskiego pisma „Scrutiny” (1953—1954), która brzmi nieco ironicznie: „Jeżeli czegokolwiek brak amerykańskiej krytyce literackiej, to na pewno nie urozmaicenia (*variety*)”. Poważnie brzmi inwektywa Roberta Stallmana: „Intelektualny chaos był tłem dla amerykańskiej poezji i krytyki obecnego okresu” (*Critics and Essays on Criticism* — N. Y., 1949). Karol Shapiro stwierdził wprost, że stan krytyki literackiej w Ameryce przypomina grecki chór przemawiający do publiczności, którą przedtem unicestwił (*Beyond Criticism* — University of Nebraska Press, 1953).

Szukając przyczyn tego zjawiska prof. J. Craig La Drière wysuwa szereg dość przekonywujących przypuszczeń. Stwierdza przede wszystkim, że w sprawach literatury i krytyki zabiera głos szereg laików, których sądy nie są w sposób dostateczny umotywowane, ale przede wszystkim odgrywa w jego mniemaniu rolę niezwykle skomplikowana sytuacja intelektualistów i intelektualizmu w naszej epoce oraz ogólny stan sztuki współczesnej — zafalszowanie rzeczywistości (*the sophistication of nature*). W tym stanie rzeczy krytyka nie może spełnić właściwej roli — informatora i sędziego dzieła sztuki. Kontakt między publicznością, sztuką a krytyką jest bardzo utrudniony, zwłaszcza że sądy dnia dzisiejszego stają się sądami dnia wczorajszego. Krytyk i teoretyk literatury z trudem podąża za sztuką współczesną, oceny i sądy przeżywają się z niezwykłą szybkością. Wobec tego nie sposób mówić o kierunkach (*Directions*) w amerykańskiej teorii literatury czy krytyce literackiej. Jeżeli ma być o nich mowa, to rozumie je autor raczej jako *movement* — ruch intelektualny, jako pewne zarysowujące się tendencje.

„Słabość obecnej analizy literackiej polega na braku określonych, uogólnionych przesłanek teoretycznych i jasno sformułowanych zasad“ — pisze prof. J. Craig La Drière (*The weakness of modern analytical technique is that it has not been adequately generalized by theory: it lacks clear formulation of principles... s. 41*). Podstawy sądów nie są ściśle określone, środki i metody badawcze są bądź rezultatem inteligentnie, lecz *ad hoc* powstałych sądów lub niejasnych hipotez. Krytyka literacka powinna oprzeć się na pojęciach i podstawach teorii literatury ugruntowanej z kolei na wynikach sądów historyczno-literackich i badań językowych. W związku z pracami stylistyczno-językowymi przytacza pracę Manfreda Kridla (*Russian Formalism*, 1944), Harkinsa (*Slavic Formalist Theories in Literary Scholarship*), rozprawy i studia I. B. Carrolla (*The Study of Language*) i B. A. Kalla (*American Linguistic*). Cytuje również poglądy wybitnego szwajcarskiego uczonego z zakresu badań nad strukturami językowymi prof. Wolfganga Kaysera zawartą w jego studium *Das sprachliche Kunstwerk: Eine Einführung in die Literaturwissenschaft* (1948).

Poważnie pojęta krytyka literacka musi się wspierać na mocnym fundamencie ogólnej wiedzy o literaturze. Jej zasadniczą funkcją ma być, jak to już było powiedziane, przede wszystkim ocena utworu literackiego, nie tylko funkcja pośrednika między autorem a czytelnikiem. Autor podkreśla tu ogromne zasługi twórców New Criticism, działalność Pounda, Eliota jak również I. A. Richardsa, który stworzył podwaliny anglo-amerykańskiej teorii literatury. Jest rzeczą szczególną, że wiele nadziei pokłada i w grupie profesorów z Chicago, którzy poprzez wydany zbiór prac krytycznych przyczynią się niewątpliwie do uregulowania i usystematyzowania pojęć i definicji. Wydawcą cennej pracy i jej głównym redaktorem jest zasłużony profesor Crane.

Jednakże w wiedzy historycznej i teoretycznej należy, zdaniem autora, sięgnąć jeszcze dalej, przede wszystkim do tradycji przekazywanych przez Matthew Arnolda. Ten wzgląd na tradycję był prawdopodobnie podyktowany silnymi wpływami T. S. Eliota. Prof. Craig La Drière rozpatruje i analizuje osiągnięcia Matthew Arnolda, zwracając przede wszystkim uwagę na jego *Essays on Criticism*, gdzie dążenie do opisu jest środkiem do głównego celu: oceny dzieła literackiego. Ocena dzieła musi się wspierać na czysto literackich środkach analizy. Pod tym względem prof. J. Craig La Drière nie odbiega daleko od zasad New Criticism. Rozpatrując współczesną krytykę literacką odsyła autor czytelnika do podstawowej, jego zdaniem, na ten temat pracy René Wellecka: *Literary Scholarship in the Twentieth Century* — Harvard 1953). Ogromne zasługi przypisuje działalności Irvinga Babbita i jego neo-humanizmowi, który zdaniem autora powinien odegrać znaczną rolę i mieć wpływ na kształtowanie się krytyki literackiej. Autorytet tego wybitnego profesora romanistyki z Harvard ocalił bowiem amerykańską naukę o literaturze od wpływów estetyki Benedetto Croce i jego popularnego w Ameryce ucznia — Spingarna. Babbit zahamował te wpływy, położył również kres krytyce impresjonistycznej. Za cenny wkład do amerykańskiej teorii literatury uważa autor prace badawcze Wayne Shumakera — *The Elements of Criticism* (University of California 1952). Jednakże przede wszystkim podkreśla rangę postulatów Cleanth Brooksa, jednego z najwybitniejszych przedstawicieli Nowego Krytycyzmu w Ameryce. Sformułował on krótko i zwięźle zasadę i cele krytyki: „Literary Criticism is a description and an evaluation of its object“ („Krytyka literacka jest opisem i oceną przedmiotu badań“). Naczelnym zadaniem jest problem stosunku poszczególnych elementów do całości dzieła w celu sformułowania

sądów wartościowych. Profesor J. C. La Drière jest w swych poglądach osobistych i ideowych najbardziej bliski humanistycznej filozofii Irvinga Babbita, skłania się wyraźnie do poglądów Cleanth Brooksa, ale ceni również tendencje badawcze grupy chicagowskiej. W tym sensie jest „integralistą”. Chodzi mu wciąż o zasadnicze cele wszelkiej krytyki, którą chce przede wszystkim zhumanizować i oprzeć o głęboką wiedzę z zakresu literaturoznawstwa i nauki o języku.

Zrobiwszy dość szczegółowy przegląd sprzecznych lub zharmonizowanych opinii wyraża nadzieję, że olbrzymi niepokój i ferment obecnego stanu badań literackich w Ameryce da niewątpliwie rezultaty pozytywne.

Cykl wykładów prof. J. C. La Drière'a, ujętych w omawianej pracy jako esej dydaktyczno-informacyjny, ukazuje stan badań sprzed siedmiu laty. Nie pretenduje do rangi prac badawczych. Autor zastrzega się, że nie stwarza w swym wykładzie określonych kryteriów oceny dzieła literackiego. Praca oparta na szerokiej egzemplifikacji daje przegląd interesujących materiałów krytycznych i pozycji bibliograficznych.

Wanda Lipiec, Łódź

CRITICS AND CRITICISM. Essays in Method by a Group of the Chicago Critics, The University of Chicago Press, 1957.

Metodologiczne eseje grupy profesorów Uniwersytetu w Chicago, zawarte w pracy pt. *Critics and Criticism*, są drugim wydaniem ich pracy zbiorowej, która ukazała się pod tym samym tytułem w roku 1952. Rozpatrywany tu zbiór studiów zawiera osiem rozpraw z wydania pierwszego. Wybór dokonany został wspólnie przez całą grupę chicagowską i poprzedzony, podobnie jak w wydaniu pierwszym, rozprawą wstępną prof. Cra-

ne'a znacznie jednakże w omawianej publikacji skróconej. Autor wyjaśnia również przyczyny i kryteria dokonanego wyboru. Profesor Crane, który jest niewątpliwie kierownikiem całej grupy uczonych i badaczy z Uniwersytetu w Chicago, wyjaśnia, że większość tych rozpraw jest już tak bardzo znana, że nie należało drukować ich powtórnie. W ciągu kilku lat poszczególne ich tezy były przedmiotem ożywionych dyskusji, a niejednokrotnie nieporozumień, w rezultacie których całą grupę teoretyków i historyków literatury nazwano neoarystotelikami.

Porównując obydwa wydania stwierdzić należy, że zaszły w nich jedynie zmiany ilościowe. Zrąb metodycznego punktu widzenia na sprawę teorii literatury, filozofii, historii krytyki literackiej jest w zasadzie ten sam i zmierza w swym głównym nurcie przeciw pewnym schematom i terminologii amerykańskiego New Criticism, którego rozkwit przypadł na lata trzydzieste, a który zdaniem prof. Crane'a całkowicie się zrutynizował i uległ skostnieniu.

W omawianej tu publikacji skreślona została rozprawa krytyczna prof. Crane'a pt. *I. A. Richards and the Art of Interpretation*, zawierająca zasadniczy antysemazjologiczny punkt widzenia znakomitego uczonego amerykańskiego oraz jego studium na temat monizmu Cleanth Brooksa. Poza tym nie ukazała się w drugim wydaniu rozprawa Richarda Mc Keana dotycząca koncepcji językowej Arystotelesa (*Aristotle's Conception of Language*), interesujące studium o liryce XVIII wieku Normana Macleana i szeregu rozpraw z zakresu teorii i historii klasycznych, normatywnych poetyk. Ogółem obejmowało wydanie pierwsze dwadzieścia esejów i studiów.

We wstępie do omawianej tu publikacji prof. R. S. Crane stwierdza, że grupa badawcza jego kolegów nazwana w krytyce amerykańskiej neoarystotelikami, antymodernistami, antymitologistami, ho-